

Hoe vrij bij?

Het is donderdagmorgen 4 mei 2017 rond half tiene.

Mien moe (85) zit naast mij in de auto; wij bint op weg naar Klazienaveen naar heur schoonzus Trijn, mien tante dus.

De reis duurt ongeveer een ure en dat praot wij echt niet vol. Mien moe is nou ienmaal gien praoter en kan soms minutenlang zwiegender naast mij zitten. In gedachten. Genietend van het Drents landschap dat an heur veurbij trekt.

Zo ieniens vrag ze: "Vandaag is het vier en vief mei, hè?"

"Nou, allent 4 mei, morgen is't 5 mei."

"Ja tuurlijk".

Ze bedoelt dat het 'herdenktied' is.

Stilte.

Ik denk an alle oorlogsverhalen uut Coever'n die mien va altied vertelde. Hoe spannend het altied was. Dat ze hier en daor wel ies wat steulen (kool, eerappels) en dat oma nooit vreug hoe ze d'r an kwamen.

Dat ze schietensbenauwd waren veur de Duutsers die in Coever'n inkwartierd waren.

Dat de Jeudse kinder niet meer op schoele kwamen.

Dat het nooit weer zo'n feest west hef as op bevrijdingsdag.

Dat de Canadezen heur as kinder chocola en wittebrood met jam gaven.

Dat hij van wittebrood met jam eigenlijk nog altied traonen in de ogen kreeg.

Verhaolen, verhaolen, verhaolen, mien va deu niet aans.

Van mien moe daorentegen haarn wij nooit veul oorlogsverhalen heurd.

Mien va was altied an 't woord en zij kun zuch d'r nooit zoveul van herinnern.

Toen mien va overleed was e 75; toen heulen de verhaolen op.

Mien moe verbrek mien overpeizingen in de auto.

"Ik kan mij nog zo veur de geest halen dat de oorlog begunde in Emmercompas waor wij toen woonden..... vrouw Bruunsmas, die naast ons woonde, kwam schrowend naor mien moe toe. Heur twee zeuns weuden allebei mobiliseerd en mussen heur plek in 't leger innimmen.

(Mien moe was toen acht jaor; heur olders hadden in 1940 al 8 kinder.).

Wij wussen niet wat oorlog was.

Maar dat de grote meinsn zo in de warre waren maakte wel indruk.

Mien va mus eigenlijk naor Duutslaand um te warken veur de Arbeitseinsatz.

Bij oons in de kelder was een verstopplek veur mien va; tussen de Keulse potten met zuurkool en sniebonen kunnen ie wat stienen weghalen, daor paste hij net tussen.

D'r was een boer bij oons in 't dörp. Dat was eigenlijk een NSB'er; maor hij hef wel veul veur mien va kunnen doen. Mien va huufde niet naor Duutslaand.

Umdat wij thuus zoveul kinder hadden kregen wij veul 'suukerbonnen', maor die waren wij niet allemaole neudig. Die kun mien moe dan weer ruilen veur wol en katoen, daor breide ze borstrokken van.

Honger hebt wij niet had, wij hadden een hiele grote gruuntetuun en alles weur weckt en inmaakt.

Toen de oorlog was oflopen weur d'r een jong NSB echtpaar kaalscheuren en deur het dörp voerd en uutjouwd. Maor ik zag die olders van die man bange in heur huus

zitten en ik vun het zo arg veur heur....”

Bijna aodemloos zit ik achter het stuur.

Mien moe is nog nooit zo lang achter mekaar an 't woord west.

Het grootste gedeelte van dit verhaol heb ik trouwens ok nog nooit heurd.

Wat uut het verhaol van mien moe sprek is de dunne scheidslijn tussen goed en kwaad.

“Dat was eigenlijk een NSB'er. ..” maar veur het gezin van mien grootolders van groot belang. Verder tröf mij het mededogen van mien moe met de olders van de 'foute' Nederlanders.

De oorlog kent niet allent slachtoffers an 'de goeie kaante'.

Het is dunderdagaomnd 4 mei 2017 acht uur . Ik heb mien moe an 't einde van de middag weer hen huus bracht en ik kiek naor de dodenherdenking op de Dam in Amsterdam.

Het verhaol van het wichie van acht uut Emmercompas klinkt nog nao in mien oren.

Naoschrift.

Mien moe hef heur 86^e verjaordag niet meer haalt.

In oktober 2017 is ze overleden nao een vol en riek leven.

Dat ik dit verhaol nog uut heur mond much optiekenen heb ik as hiel biezunder beschouwd. Het was zo in tegenstelling met de heldhaftige en spannende verhaolen die ik altied van mien va heurde.

As kiend heb ik opa van mien moe's kaante wel ies vraogt of hij ok in 't verzet zeten haar in de oorlog; ik heurde daarover zukke spannende dingen op de legere schoele. "Ach nee kind" zee opa "wij waren al bliede da'w 't leven hadden. Wij hadden tien monden te voeden".

Mien moeders verhaol is genuanceerd en vol mededogen.

Mededogen met heur olders die 't zwaor hadden.

Mededogen met de NSB'ers die weliswaar de verkeerde kaante keuzen hadden maor in wezen toch goeie luu waren.

Hoe vrij bi'j in het maken van goeie en slechte keuze's?